

έξασφάλιση της ανθρώπινης ελευθερίας μέσα σὲ μιὰ κοινωνία πὺ γίνεται ὅλο καὶ πιὸ ἀνοικτὴ. Πέρα ἀπὸ τὶς ἰδεολογίες, οἱ ἰδέες ὡς ἰδεατὲς ἀρχὲς μποροῦν νὰ θεμελιώσουν ἕναν κόσμον ἀλήθειας καὶ δικαιοσύνης, ἰδιαίτερα σήμερον, πράγμα πὺ προσλαμβάνει ἰδιαίτερη ἀξία ὅπου ἡ ἀπαξία λατρεύεται καὶ προσκυνεῖται ὡς ἀξία. Ὁ θεωρητικὸς καὶ ὁ πρακτικὸς λόγος κατὰ τὰ πλατωνικά καὶ τὰ ἀριστοτελικά πρότυπα συνιστοῦν μιὰ σχεδία βίου γιὰ κάθε συνείδηση πὺ ζεῖ σήμερον στὸν δύσκολο καιρὸ. Τὰ δοκίμια τῆς ἐνότητος αὐτῆς ἀποπειρῶνται μὲ λόγον πειστικὸ καὶ μὲ λόγον πὺ τέρει νὰ δώσουν ἕνα πρότυπο, ἀνοικτὸ κι ὄχι κλειστὸ, ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς θεμελιωμένο, κυρίως, στὴν πλατωνικὴ φιλοσοφικὴ παράδοση μὲ τὶς ἡρακλείτειες καὶ τὶς παρμενίδειες συντεταγμένες τῆς. Τὸ σωκρατικὸ πρότυπο καὶ ἡ σωκρατικὴ ἐπιλογή μὲ τὴν πλατωνικὴ ἐκδοχὴ τοὺς προσφέρονται καὶ σήμερον ὡς δυνάμεις ἐξόδου ἀπὸ τὰ ἀδιέξοδα τὰ προσωπικά καὶ τὰ πολιτικά. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ συγγραφεὺς, ἡ βούληση γιὰ τὴν ἀλήθεια μπορεῖ νὰ καταστεῖ ἰσχυρότερη ἀπὸ τὴ βούληση γιὰ δύναμη καὶ ἐπιβολή. Καὶ ὁ λόγος ὁ πάνω ἀπὸ τοὺς μερικὸς λόγους δὲν εἶναι τὸ καρτεσιανὸ *cogito οὐτε* ὁ λόγος τοῦ Hegel οὐτε ὁ λόγος τῆς μαρξικῆς διαλεκτικῆς ἀλλὰ ἐκεῖνος πὺ στὴν ἐλληνικὴ ἐκδοχὴ του εἶναι ὁρος κοινωνίας καὶ μεθεκτικῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν ὄντων, κοινωνίας ἡ ὁποία ἐρεῖδεται ἐπὶ τῆς φιλίας, τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Σ' ἕναν κόσμον παρατεταμένης συγχύσεως καὶ ἐκφραλισμοῦ τῶν πάντων τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Μιχαηλίδου μὲ τὸ ὕφος καὶ τὸ ἦθος τῆς γραφῆς του, πὺ ἀποτελεῖ μιὰ μαρτυρία γνήσιου φιλοσοφικοῦ νεοελληνικοῦ λόγου, ὑπενθυμίζει στὴ συνείδηση τὴν εὐθύνη τῆς νὰ σώζει τὸ γίγνεσθαι μέσα στὸ εἶναι.

Ἀνδρέας ΜΑΝΟΣ

Γεωργίου Χ. ΚΟΥΜΑΚΗ, *Σύγχρονα προβλήματα καὶ παιδεία Ι. Προσανατολισμὸς τῶν νεότερων συνειδήσεων*, Ἀθήνα, 1993, 232 σσ., τιμὴ 3000 δρχ.

Στὸν πρῶτον αὐτὸν τόμον ὁ συγγραφεὺς παρουσιάζει τὰ σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα καὶ διατυπώνει ὁρισμένες ἀρχές, πρὸς τὶς ὁποῖες ὀφείλει νὰ τείνει ἡ ἐκπαίδευση τῶν νέων. Ἐπιχειρεῖ δηλαδὴ καταγραφὴ καὶ ἐρμηνεία τῆς ὑφιστάμενης πραγματικότητος, ὥστε νὰ ταυτιστεῖ ἡ διατύπωση τῶν προοπτικῶν καὶ τῶν προϋποθέσεων προσανατολισμοῦ τῶν νέων πρὸς τὶς ἀξίες καὶ τὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς μας.

Τὸ βιβλίον περιλαμβάνει πέντε θεματικὲς ἐνότητες. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται στὸν ρόλον τῆς ἐκπαίδευσης στὴ διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς

προσωπικότητας τῶν νέων. Ἐξετάζεται τὸ χάσμα τῶν γενεῶν καὶ ἡ ἐπίδραση τῆς ἀγωγῆς στὸν ἠθικὸ προσανατολισμὸ τῶν νέων. Στὴ δεύτερη ἐξετάζεται τὸ πολίτευμα σὲ σχέση μετὰ τὴν ἠθικὴ ἀγωγή τῶν νέων. Θίγεται τὸ πρόβλημα τοῦ διδασκτοῦ τῆς ἀρετῆς καὶ ἀναζητοῦνται οἱ παράγοντες προόδου στὴ μάθηση καὶ στὸν πολιτισμὸ. Στὴν τρίτη ἐνότητα ἀναπτύσσεται ἡ τραγικότητα τοῦ παιδαγωγικοῦ φαινομένου, τὸ ὁποῖο συγκροτοῦν ὁ παιδαγωγὸς καὶ ὁ παιδαγωγούμενος. Ἡ τέταρτη ἐνότητα ἔχει ὡς ἀντικείμενο μελέτης τὸν ἀθλητισμὸ καὶ τὰ ναρκωτικὰ ὡς ἀντίρροπες δυνάμεις πρὸς τὸ καλὸ καὶ τὸ κακόν. Ἀναπτύσσεται ἡ παιδευτικὴ σημασία τοῦ Ὀλυμπιακοῦ ἰδεώδους καὶ ἀναλύεται ὁ ρόλος τῆς παιδείας στὴν ἀντιμετώπιση τῶν ναρκωτικῶν. Ἡ τελευταία ἐνότητα πραγματεύεται τὴν παιδευτικὴ λειτουργία τῆς πολιτικῆς διάστασης τοῦ ἀτόμου. Ἐξετάζεται δηλαδὴ ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου ὡς πολιτικὸ δικαίωμα, τὸ ὕψος καὶ τὸ ἦθος τοῦ πολιτικοῦ λόγου καὶ οἱ τρόποι διαμόρφωσης κοινωνικῶν προτύπων.

Ἡ μελέτη παρουσιάζει ἀλληλουχία καὶ διέπεται ἀπὸ λογικὴ δομὴ. Ἡ βιβλιογραφία εἶναι πλούσια· τὸ ἔργο διακρίνει προβληματισμὸς καὶ ἐπιστημονικὴ εὐσυνειδησία.

Μαρία Πρωτοπαπα

Virtue, Love and Form, Essays in Memory of Gregory Vlastos, edited by Terence IRWIN and Martha C. NUSSBAUM, Edmonton, Alberta, Canada 1993, 224 σελ.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ δώδεκα ἄρθρα τὰ ὁποῖα εἶναι ἀφιερωμένα στὴ μνήμη τοῦ Γρηγόρη Βλαστοῦ, γνωστοῦ τόσο στοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος ὅσο καὶ στοὺς εἰδικοὺς μελετητὲς τῆς προσωκρατικῆς καὶ πλατωνικῆς Φιλοσοφίας.

Τὸ πρῶτο σύνολο ἄρθρων τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἀφορᾷ τὴ σωκρατικὴ καὶ πλατωνικὴ μέθοδο καὶ μεταφυσική. Τὰ ἄρθρα αὐτὰ περιέχουν ἐρωτήματα σχετικὰ μετὰ τὴ φιλοσοφικὴ ἐξέλιξη τοῦ Πλάτωνος καὶ ἰδιαίτερα θέματα ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἀνίχνευση σωκρατικῶν ἢ μὴ σωκρατικῶν στοιχείων στοὺς πλατωνικοὺς διαλόγους. Στὸ βιβλίον τοῦ γιὰ τὸν «Σωκράτη» ὁ Βλαστός ὑποστηρίζει σθεναρὰ τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς σαφοῦς διαχωριστικῆς γραμμῆς μεταξὺ τῶν φιλοσοφικῶν ἀπόψεων, ἐνδιαφερόντων καὶ θεωριῶν τοῦ Σωκράτη, τὶς ὁποῖες ὁ Πλάτων συμμαρτύνει στοὺς πρώιμους διαλόγους του, καὶ τὶς θέσεις τοῦ Πλάτωνος στοὺς μέσους διαλόγους του. Κάνει λόγο γιὰ τὸ «ταξίδι» τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τὸν Σωκράτη τῶν ἐλεγκτικῶν διαλόγων, στὸ ὁποῖο μαθητὴς καὶ δάσκαλος ἐθεωροῦντο ὅτι ταυτίζονται, πρὸς τὸν Σωκράτη τῆς

